Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών — Σώστε τις μέλισσες και τους αγρότες»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2023/C 100/07)

Εισηγητής: ο κ. **Arnold PUECH d'ALISSAC**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας:	19.5.2022
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
	Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	24.11.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	15.12.2022
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	574
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	
(υπέρ/κατά/αποχές)	168/0/2

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η επιτυχία αυτής της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών (ΕΠΠ) καταδεικνύει μια πολύ ισχυρή προσδοκία των Ευρωπαίων πολιτών έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θα ήθελε καταρχάς να συγχαρεί τον διοργανωτή και να επικροτήσει τη δέσμευση των πολιτών για την επιτυχία αυτή, δεδομένης της δυσκολίας συγκέντρωσης όλων των απαραίτητων υπογραφών. Ως εκ τούτου, καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσει ακριβείς και συγκεκριμένες λύσεις στα αιτήματα που διατυπώνονται στην υπό εξέταση Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η κύρια πρόταση της ΕΠΠ, που συνίσταται στη σταδιακή κατάργηση των συνθετικών φυτοφαρμάκων έως το 2035, δεν επισημαίνεται στον τίτλο που επιλέχθηκε: «Σώστε τις μέλισσες και τους αγρότες». Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πολλές νομικές πράξεις βρίσκονται στο στάδιο της εκπόνησης ή έχουν ήδη εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέρ των μελισσών, των επικονιαστών, της βιοποικιλότητας, της βιώσιμης χρήσης των φυτοφαρμάκων και της στήριξης των γεωργών για την αγροοικολογική μετάβαση, αλλά αναγνωρίζει, εντούτοις, ότι τα μέτρα αυτά δεν έχουν επιτύχει πλήρως τους στόχους τους. Ως εκ τούτου, καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει περαιτέρω μέτρα για την απτή και αποτελεσματικότερη επίτευξη των φιλόδοξων στόχων που έχει θέσει. Συνιστά, για παράδειγμα, μεγαλύτερη στήριξη της γεωργίας ακριβείας, της ψηφιακής γεωργίας, του βιολογικού ελέγχου, της ρομποτικής, αλλά και της αγροοικολογίας.

1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ληφθούν υπόψη και οι τρεις πυλώνες της βιωσιμότητας (περιβαλλοντικός, κοινωνικός και οικονομικός), χωρίς να παραβλέπεται ο οικονομικός, που συχνά παραμελείται όταν ο επιδιωκόμενος στόχος είναι κυρίως η βιωσιμότητα των συστημάτων και η επισιτιστική αυτονομία.

1.4. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διενεργήσει μελέτες αντικτύπου πριν από τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης, κυρίως για να αξιολογηθεί το κόστος της πρωτοβουλίας για τη γεωργική παραγωγή και την οικονομία, προκειμένου να συγκριθεί με το οικονομικό κόστος της απώλειας βιοποικιλότητας για τους γεωργούς.

2. **Γενικό πλαίσιο**

2.1. *Μια Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών για μια γεωργία που να σέβεται περισσότερο τις μέλισσες, τους ανθρώπους και το περιβάλλον*

2.1.1. Ο μηχανισμός της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών προσφέρει στους Ευρωπαίους πολίτες την ευκαιρία να συμμετάσχουν ενεργά στις δημοκρατικές διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ζητώντας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει νέα νομοθεσία. Μόλις μια πρωτοβουλία λάβει τη στήριξη τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου πολιτών της ΕΕ και φτάσει τα αναγκαία κατώτατα όρια τουλάχιστον στο ένα τέταρτο των κρατών μελών ([1]), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να ανταποκριθεί στην ΕΠΠ.

([1]) Κανονισμός (ΕΕ) 2019/788 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 55).

2.1.2. Η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών «Σώστε τις μέλισσες και τους αγρότες! Ας οδεύσουμε προς μια γεωργία φιλική προς τις μέλισσες για ένα υγιές περιβάλλον», μετά την επίτευξη αυτών των ορίων, καλεί, ως εκ τούτου, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει νομικές πράξεις για τη σταδιακή κατάργηση των συνθετικών φυτοφαρμάκων έως το 2035, την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και την παροχή στήριξης στους γεωργούς κατά τη διάρκεια αυτής της μεταβατικής φάσης.

2.2. *Μια συγκυρία συρρίκνωσης του πληθυσμού των επικονιαστών και απώλειας της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη*

2.2.1. Τα αιτήματα που διατυπώνονται στην ΕΠΠ τοποθετούνται σε ένα πλαίσιο όπου η Ευρώπη αντιμετωπίζει συρρίκνωση του πληθυσμού των μελισσών. Σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό κόκκινο κατάλογο μελισσών, ένα στα τρία είδη μελισσών και πεταλούδων μειώνεται και ένα στα δέκα απειλείται με εξαφάνιση ([2]).

2.2.2. Ωστόσο, το 84 % των ευρωπαϊκών καλλιεργειών επωφελείται τουλάχιστον εν μέρει από την επικονίαση από ζώα ([3]), ενώ το 78 % των άγριων φυτών της ΕΕ εξαρτώνται από έντομα επικονίασης ([4]). Ως εκ τούτου, η προστασία τους συνιστά κρίσιμο ζήτημα για τη γεωργική παραγωγή, στο σημαντικό στις μέρες μας πλαίσιο της επισιτιστικής ασφάλειας και της επισιτιστικής αυτονομίας. Επιπλέον, οι μέλισσες είναι απαραίτητες για την παραγωγή μελιού, ενώ η αυτάρκεια σε μέλι της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ξεπερνά το 60 %. Για να ανταποκριθεί στη ζήτηση, πρέπει να βασίζεται στις εισαγωγές (το 28 % των οποίων προέρχεται από την Κίνα), που είναι κατώτερες σε ποιότητα από το ευρωπαϊκό μέλι.

2.2.3. Σύμφωνα με την έκθεση αξιολόγησης για τους επικονιαστές, την επικονίαση και την παραγωγή τροφίμων της Διακυβερνητικής πλατφόρμας επιστήμης-πολιτικής για τη βιοποικιλότητα και τις υπηρεσίες οικοσυστημάτων (IPBES) ([5]), οι κύριοι παράγοντες συρρίκνωσης του πληθυσμού των επικονιαστών είναι οι αλλαγές στη χρήση της γης, οι εντατικές γεωργικές πρακτικές και η χρήση φυτοφαρμάκων, η ρύπανση του περιβάλλοντος, τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, οι παθογόνοι παράγοντες και η κλιματική αλλαγή.

2.2.4. Η ποικιλία των διατροφικών πόρων (νέκταρ και γύρη) και η διαθεσιμότητά τους σε επαρκείς ποσότητες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, συνιστά επίσης βασικό παράγοντα για τη σωστή ανάπτυξη των μελισσών και την εξασφάλιση πιο τακτικής παραγωγής μελιού για τους μελισσοκόμους ([6]).

2.2.5. Η συρρίκνωση του πληθυσμού των μελισσών εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο απώλειας της βιοποικιλότητας. Στην έκθεση της IPBES ([7]), του 2019, για την παγκόσμια αξιολόγηση σχετικά με τη βιοποικιλότητα και τις υπηρεσίες οικοσυστημάτων, παρουσιάζεται ο απολογισμός μιας άνευ προηγουμένου απώλειας της βιοποικιλότητας.

2.2.6. Σε συνέχεια των προαναφερθεισών εκθέσεων της IPBES, το Εθνικό Ινστιτούτο Ερευνών για τη Γεωργία, τα Τρόφιμα και το Περιβάλλον της Γαλλίας (INRAE) και το Γαλλικό Ινστιτούτο Ερευνών για την Εκμετάλλευση της Θάλασσας (Ifremer) δημοσίευσαν, τον Μάιο του 2022, συλλογική επιστημονική εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με τις επιπτώσεις των φυτοπροστατευτικών προϊόντων στη βιοποικιλότητα και τις υπηρεσίες οικοσυστήματος ([8]). Στην επιστημονική εμπειρογνωμοσύνη επισημαίνεται ότι η απώλεια της βιοποικιλότητας οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες, και ότι είναι δύσκολο να καθοριστεί το ποσοστό ευθύνης των φυτοπροστατευτικών προϊόντων, λόγω της αλληλεξάρτησης των διαφόρων παραγόντων. Αντιθέτως, στην ίδια εμπειρογνωμοσύνη, με βάση τις επιστημονικές γνώσεις, διαπιστώνεται σαφής αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων και της συρρίκνωσης ορισμένων πληθυσμών, μεταξύ των οποίων των εντόμων επικονίασης.

2.3. *Πολλές νομικές πράξεις βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας ή έχουν ήδη εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέρ των μελισσών, της βιώσιμης χρήσης των φυτοφαρμάκων, της αποκατάστασης της βιοποικιλότητας και της στήριξης των γεωργών κατά την αγροοικολογική μετάβαση*

2.3.1. Όσον αφορά την προστασία των μελισσών και των επικονιαστών: η ΕΕ δρομολόγησε το 2018 την Πρωτοβουλία της ΕΕ για τους επικονιαστές, με στόχο την καταπολέμηση της συρρίκνωσης του πληθυσμού των άγριων επικονιαστών στην ΕΕ. Η πρωτοβουλία περιλαμβάνει δέκα δράσεις, που χωρίζονται σε τρία θέματα προτεραιότητας:

— βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τη μείωση των πληθυσμών επικονιαστών, τα αίτια και τις συνέπειές της·

— αντιμετώπιση των αιτίων της μείωσης των επικονιαστών·

— αύξηση της ευαισθητοποίησης, εξασφάλιση της συμμετοχής της κοινωνίας εν γένει και προώθηση της συνεργασίας.

([2]) Nieto et al., 2014. European Red List of Bees.
([3]) Williams, 1994. The dependence of crop production within the European Union on pollination by honeybees.
([4]) Ollerton et al., 2011. How many flowering plants are pollinated by animals?
([5]) IPBES, 2016. Assessment Report on Pollinators, Pollination and Food Production.
([6]) French Technical and Scientific Institute for Bees and Pollination (ITSAP), 2015. Ressources alimentaires pour les abeilles (Πόροι διατροφής για τις μέλισσες).
([7]) IPBES, 2019. Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services.
([8]) INRAE and Ifremer, 2022. Impacts des produits phytopharmaceutiques sur la biodiversité et les services écosystémiques (Επιπτώσεις των φυτοπροστατευτικών προϊόντων στη βιοποικιλότητα και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες).

Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, στην ειδική έκθεση 15/2020 με θέμα «Προστασία των άγριων επικονιαστών στην ΕΕ» ([9]), διαπιστώνει ότι «η επίδραση της πρωτοβουλίας αυτής στην ανάσχεση της μείωσης ήταν μικρή και ότι έχρηζε καλύτερης διαχείρισης προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της». Εξάλλου, η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην έκθεσή της σχετικά με την υλοποίηση της πρωτοβουλίας ([10]), αναγνωρίζει ότι έχει μεν σημειωθεί σημαντική πρόοδος ως προς την εφαρμογή των δράσεων της πρωτοβουλίας, αλλά εξακολουθούν να απαιτούνται προσπάθειες για την αντιμετώπιση των διαφόρων αιτίων της μείωσης.

2.3.2. Όσον αφορά τη μείωση των επιπτώσεων και των κινδύνων από τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε την αναθεώρηση της οδηγίας για την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων, προκειμένου να ανταποκριθεί στο μείζον πρόβλημα της περιορισμένης αποτελεσματικότητάς της όσον αφορά τη μείωση της χρήσης γεωργικών φαρμάκων και των κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία και για το περιβάλλον, υποβάλλοντας νέα πρόταση κανονισμού τον Ιούνιο του 2022 ([11]). Μεταξύ των κυριότερων μέτρων, μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

— νομικά δεσμευτικοί στόχοι σε επίπεδο ΕΕ για τη μείωση κατά 50 % της χρήσης των χημικών φυτοφαρμάκων και του κινδύνου από αυτά, καθώς και της χρήσης των πλέον επικίνδυνων φυτοφαρμάκων έως το 2030·

— νέα μέτρα για την εξασφάλιση της εφαρμογής της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας από τους γεωργούς·

— απαγόρευση όλων των φυτοφαρμάκων σε ευαίσθητες περιοχές, με την εξαίρεση σαφώς οριοθετημένων παρεκκλίσεων.

2.3.3. Η διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά της ΕΕ υπόκειται σε αυστηρές ρυθμίσεις. Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά της ΕΕ θεσπίζεται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 ([12]). Σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό, πριν από την έγκριση μιας δραστικής ουσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διενεργούνται εκτιμήσεις κινδύνου, ώστε να αποτραπούν ενδεχόμενες δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία ή το περιβάλλον. Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εκτίμηση της επικινδυνότητας των φυτοπροστατευτικών προϊόντων για τις μέλισσες (έγγραφο καθοδήγησης για τις μέλισσες ([13])), βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο της αναθεώρησης, ώστε να ληφθούν υπόψη οι τελευταίες επιστημονικές εξελίξεις στον τομέα αυτόν.

2.3.4. Όσον αφορά την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας στις αγροτικές περιοχές: η ΕΕ μπορεί να στηριχτεί στο δίκτυο Natura 2000, παρότι αυτό δεν αφορά αποκλειστικά τις αγροτικές περιοχές, καθώς και στις οδηγίες για τα άγρια πτηνά ([14]) και για τους οικοτόπους ([15]), που αποτελούν τη βάση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας σε θέματα διαφύλαξης της φύσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπόνησε επίσης τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 ([16]). Η στρατηγική περιλαμβάνει, κυρίως, δράσεις και δεσμεύσεις για την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας στις αγροτικές περιοχές, οι οποίες αναλύονται στην πρόταση κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης ([17]), την οποία υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 22 Ιουνίου 2022. Ειδικότερα, το άρθρο 8 του προτεινόμενου κανονισμού θα κατοχυρώνει τον δεσμευτικό για τα κράτη μέλη στόχο να αναστρέψουν τη μείωση των πληθυσμών επικονιαστών έως το 2030, ενώ το άρθρο 9 θα κατοχυρώνει δεσμεύσεις για την αποκατάσταση των γεωργικών οικοσυστημάτων, όπως η κάλυψη τουλάχιστον του 10 % των γεωργικών περιοχών της ΕΕ με «χαρακτηριστικά τοπίου υψηλής ποικιλομορφίας» έως το 2030.

2.3.5. Όσον αφορά τη στήριξη των γεωργών για τη μετάβαση: η νέα κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) για την περίοδο 2023-2027 συνιστά καίριο μέσο για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και για τη στήριξη των γεωργών. Ειδική έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατέδειξε το 2020 ότι η συμβολή της ισχύουσας ΚΓΠ δεν κατόρθωσε να αναχαιτίσει την απώλεια βιοποικιλότητας στις γεωργικές εκτάσεις ([18]). Το Ελεγκτικό Συνέδριο κατέληγε στο συμπέρασμα «ότι ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή παρακολουθεί τις δαπάνες για τη βιοποικιλότητα από τον προϋπολογισμό της ΕΕ είναι αναξιόπιστος, ότι ο αντίκτυπος των άμεσων ενισχύσεων της ΚΓΠ είναι περιορισμένος ή άγνωστος και ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη ευνόησαν μέτρα αγροτικής ανάπτυξης με περιορισμένο αντίκτυπο». Η νέα ΚΓΠ προβλέπει νέα μέτρα για τη βελτίωση του περιβαλλοντικού της αντικτύπου, όπως η βελτίωση της πολλαπλής συμμόρφωσης.

([9]) Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Ειδική έκθεση 15/2020.
([10]) COM(2021) 261 final.
([11]) COM(2022) 305 final .
([12]) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά και την κατάργηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ και 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 309 της 24.11.2009, σ. 1).
([13]) EFSA (Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων), 2022. Revised guidance on the risk assessment of plant protection products on bees (Apis mellifera, Bombus spp. and solitary bees).
([14]) Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ L 20 της 26.1.2010, σ. 7).
([15]) Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (OJ L 206 της 22.7.1992, σ. 7).
([16]) COM(2020) 380 final.
([17]) COM(2022) 304 final.
([18]) Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Ειδική έκθεση 13/2020.

2.3.6. Ορισμένα ευρωπαϊκά νομοθετικά κείμενα και εργασίες σε άλλους τομείς εκτός της γεωργίας μπορούν επίσης να έχουν έμμεσες ευνοϊκές συνέπειες για τους επικονιαστές, όπως: η δέσμη νομοθετικών μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 %, σε σχέση με τον στόχο της ΕΕ για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 55 % έως το 2030 (καθώς οι μέλισσες επηρεάζονται επίσης από την κλιματική αλλαγή)· το σχέδιο δράσης για μηδενική ρύπανση, που αφορά την εξάλειψη της ρύπανσης του αέρα, των υδάτων και του εδάφους· η οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και η νέα ευρωπαϊκή δασική στρατηγική, με τη φιλοδοξία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να φυτευτούν τρία δισεκατομμύρια δέντρα σε ολόκληρη την Ευρώπη έως το 2030.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των ΕΠΠ ως εργαλείου για την άμεση συμμετοχή των Ευρωπαίων πολιτών. Πράγματι, η ΕΠΠ είναι το ισχυρότερο εργαλείο συμμετοχικής δημοκρατίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ, ως γέφυρα μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, έχει ενισχύσει στην πορεία του χρόνου τη θέση που δίνεται στις ΕΠΠ και έχει αυξήσει την προβολή τους στο καθημερινό έργο των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η γνωμοδότηση αυτή είναι η πρώτη που εγκρίνεται με θέμα μία ΕΠΠ, πριν από την απόκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, την οποία και καλεί να απαντήσει εμπεριστατωμένα στα διατυπωθέντα αιτήματα.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η κύρια πρόταση της ΕΠΠ, που συνίσταται στη σταδιακή κατάργηση των συνθετικών φυτοφαρμάκων έως το 2035, δεν επισημαίνεται στον τίτλο που επιλέχθηκε: «Σώστε τις μέλισσες και τους αγρότες». Τονίζει ότι πολλές νομικές πράξεις βρίσκονται στο στάδιο της εκπόνησης ή έχουν ήδη εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε μια προσπάθεια να ανταποκριθεί σε αυτά τα αιτήματα, αλλά αναγνωρίζει ότι τα μέτρα αυτά δεν έχουν επιτύχει πλήρως τους στόχους τους. Ως εκ τούτου, καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει περαιτέρω μέτρα για την απτή και ταχύτερη επίτευξη των στόχων της. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ληφθούν υπόψη και οι τρεις πτυχές της βιωσιμότητας (περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική), σε ένα καθοριστικό πλαίσιο βιωσιμότητας των συστημάτων και επισιτιστικής αυτονομίας, και να διενεργηθούν εκτιμήσεις αντικτύπου πριν από τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης, κυρίως για να εκτιμηθεί το κόστος της πρωτοβουλίας για τη γεωργική παραγωγή και την οικονομία.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Όσον αφορά το αίτημα της ΕΠΠ για «σταδιακή μείωση των συνθετικών φυτοφαρμάκων στη γεωργία της ΕΕ κατά 80 % έως το 2030, με πρώτα τα πλέον επικίνδυνα, με στόχο να επιτευχθεί η πλήρης κατάργησή τους έως το 2035»:

4.1.1. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για τον κίνδυνο που ενέχει ο ορισμός ιδεαλιστικών ή ανέφικτων στόχων με υπερβολικά στενές προθεσμίες. Τονίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει ήδη μείωση κατά 50 % της χρήσης των χημικών φυτοφαρμάκων και του κινδύνου από αυτά, καθώς και της χρήσης των πλέον επικίνδυνων φυτοφαρμάκων έως το 2030. Γενικότερα, αντιτίθεται στον καθορισμό στόχων μείωσης των φυτοφαρμάκων που δεν συνδέονται με τη διαθεσιμότητα αποτελεσματικών και προσβάσιμων εναλλακτικών λύσεων για τους γεωργούς.

4.1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το κανονιστικό πλαίσιο για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα στην Ευρώπη είναι από τα πλέον απαιτητικά παγκοσμίως από άποψη στόχων, δεδομένου ότι θέτει ως αρχή την απουσία απαράδεκτων επιπτώσεων στο περιβάλλον.

4.1.3. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, δεδομένου ότι η συρρίκνωση του πληθυσμού των μελιφόρων μελισσών και των άγριων επικονιαστών οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες, η απομάκρυνση των φυτοφαρμάκων δεν θα πρέπει να θεωρείται ως το μοναδικό ή το κύριο μέσο για τη διάσωσή τους. Είναι σημαντικό να αντιμετωπιστούν όλοι οι παράγοντες της συρρίκνωσης. Για παράδειγμα, για τις μελιφόρους μέλισσες, η καταπολέμηση της βαρρόας και της ασιατικής σφήκας αποτελεί μείζον μέλημα για τους επαγγελματίες μελισσοκόμους, οι οποίοι ελπίζουν σε νέες λύσεις αγωγής για την καλύτερη προστασία των μελισσών τους.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία των μελιφόρων μελισσών, των άγριων επικονιαστών και των άλλων εντόμων για τη γεωργία (επικονίαση των καλλιεργειών, φυσική ρύθμιση των επιβλαβών οργανισμών κ.λπ.). Παραθέτει ως παράδειγμα τις αμοιβαία επωφελείς εταιρικές σχέσεις μεταξύ γεωργών και μελισσοκόμων, του είδους «Υιοθέτησε μια κυψέλη» ([19]), που έχουν δρομολογήσει οι γεωργοί. Οι γεωργοί που υιοθετούν κυψέλες δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των μελισσών κατά την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών αγωγών για την προστασία των καλλιεργειών τους. Θα πρέπει επίσης να αναπτυχθούν συστήματα τύπου «ApiAlert»s ([20]), τα οποία θα επιτρέπουν να υπολογίζεται η θνησιμότητα στις κυψέλες και να εξετάζονται αντικειμενικά τα πραγματικά αίτια της θνησιμότητας.

4.2. Όσον αφορά το αίτημα της ΕΠΠ για «αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων στις αγροτικές περιοχές ώστε η γεωργία να καταστεί καταλύτης για την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας»:

([19]) Le Betteravier. Quand 14 agriculteurs de l'Aisne deviennent apiculteurs (Όταν 14 γεωργοί από το Aisne έγιναν μελισσοκόμοι).
([20]) 20 Minutes. Toulouse: Pour suivre la mortalité des abeilles, BeeGuard met au point un compteur vidéo sur ses ruches connectées (Toulouse: για την παρακολούθηση της θνησιμότητας των μελισσών, η BeeGuard εγκαθιστά βιντεοκάμερα στις κυψέλες της).

4.2.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως ορισμένες γεωργικές πρακτικές, είναι μία από τις αιτίες της μείωσης του πληθυσμού των επικονιαστών και της απώλειας βιοποικιλότητας, αλλά ότι η γεωργία μπορεί επίσης να αποτελέσει λύση. Για παράδειγμα, θα επιθυμούσε μεγαλύτερη στήριξη σε έργα όπως η αναφύτευση φρακτών από θάμνους ή η ανάπτυξη μελιτοφόρων πόρων από τους γεωργούς, προκειμένου να διατεθούν για τη διαφύλαξη των μελισσών και της βιοποικιλότητας. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αμείβονται καλύτερα οι γεωργοί για τις υπηρεσίες οικοσυστήματος που προσφέρουν, ώστε να τους παρέχεται στήριξη για την υλοποίηση τέτοιου είδους έργων.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει την ισχυρή φιλοδοξία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καταστεί η γεωργία μέσο αποκατάστασης της βιοποικιλότητας, χάρη στους στόχους και τα μέτρα της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα και της στρατηγικής «από το αγρόκτημα στο πιάτο» και στην πρόταση κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης, εκφράζει δε την ανησυχία της όσον αφορά την τήρηση της επισιτιστικής αυτονομίας της ΕΕ.

4.2.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει επίσης να προβληθούν οι εθελοντικές γεωργικές πρωτοβουλίες για τους επικονιαστές ή τη βιοποικιλότητα που ανθούν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Για παράδειγμα, στη Γαλλία, η Εθνική Ομοσπονδία Συνδικάτων Αγροτών (FNSEA) δημοσίευσε συλλογή γεωργικών πρωτοβουλιών υπέρ των επικονιαστών ([21]). Με στόχο την αύξηση των ορθών πρακτικών μελισσοκομίας-γεωργίας, η συλλογή εντοπίζει εθελοντικές πρωτοβουλίες για τους επικονιαστές στη Γαλλία, συγκεντρώνοντας ενθαρρυντικά, θετικά και ρεαλιστικά παραδείγματα. Στο ίδιο πνεύμα, το 2018 ξεκίνησε στη Δανία μια επικοινωνιακή εκστρατεία με τίτλο «10 φιλικές προς τις μέλισσες δράσεις για το αγρόκτημά σας» ([22]). Η εκστρατεία προβάλλει διάφορες εθελοντικές πρωτοβουλίες που μπορούν να αναλάβουν οι γεωργοί σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, όπως φύτευση φυτοφρακτών, φύτευση λωρίδων ανθέων, περιορισμός της διασποράς του ψεκαστικού νέφους κατά την εφαρμογή φυτοπροστατευτικών προϊόντων, με ψεκασμό υπό κατάλληλες κλιματικές συνθήκες (π.χ. ασθενείς άνεμοι) ή με τη χρήση συστημάτων περιορισμού της διασποράς.

4.2.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, για να αποκατασταθούν τα φυσικά οικοσυστήματα στις αγροτικές περιοχές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να στηριχτεί σε ένα σύνολο μέσων: συντήρηση και αποκατάσταση αγροοικολογικών υποδομών, διαφοροποίηση των καλλιεργειών για την ανάπτυξη μιας ποικιλίας καλλιεργειών στο τοπίο, ανάπτυξη της αγροδασοπονίας, της βιολογικής γεωργίας και των προϊόντων με σήμα ταυτοποίησης της ποιότητας και της προέλευσης, διατήρηση των μόνιμων λειμώνων, μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων και των επιπτώσεών τους κ.λπ.

4.3. Όσον αφορά το αίτημα της ΕΠΠ για «μεταρρύθμιση της γεωργίας με την παροχή προτεραιότητας στη διαφοροποιημένη και βιώσιμη γεωργία μικρής κλίμακας, την υποστήριξη της ταχείας αύξησης των αγροοικολογικών και βιολογικών πρακτικών, καθώς και τη διευκόλυνση της ανεξάρτητης επιμόρφωσης που βασίζεται στους γεωργούς και της ανεξάρτητης έρευνας σχετικά με τη γεωργία χωρίς φυτοφάρμακα και ΓΤΟ»:

4.3.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ύπαρξη έκθεσης 300 εμπειρογνωμόνων από 23 κράτη μέλη, οι οποίοι ανέλυσαν τον ενδεχόμενο αντίκτυπο της μελλοντικής ΚΓΠ στην προστασία και την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας ([23]). Οι επιστήμονες διατυπώνουν συγκεκριμένες προτάσεις για τη βελτίωση του αντικτύπου της ΚΓΠ στη βιοποικιλότητα και τη στήριξη των γεωργών γι' αυτή τη μετάβαση. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν τα συμπεράσματα της έκθεσης κατά τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, η οποία αποτελεί ισχυρό εργαλείο μεταρρύθμισης της γεωργίας.

4.3.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αγροοικολογική μετάβαση και η βελτίωση της βιοποικιλότητας δεν μπορούν να επιτευχθούν αποκλειστικά από τις Βρυξέλλες, μέσω της ΚΓΠ, τονίζει δε επίσης τη σημασία του τοπικού επιπέδου. Για την προσαρμογή στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εκάστοτε τόπου, πρέπει επίσης να αναπτυχθούν τοπικές λύσεις για τους γεωργούς και τους γαιοκτήμονες.

4.3.3. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει τη δέσμευσή της για την εξεύρεση αποτελεσματικών εναλλακτικών λύσεων, ώστε κανένας γεωργός να μην μείνει χωρίς λύση. Ως εκ τούτου, θα ήθελε να ενθαρρύνει περισσότερο τη γεωργία ακριβείας, την ψηφιακή γεωργία, τον βιολογικό έλεγχο, τη ρομποτική, αλλά και την αγροοικολογία, με μια σημαντική οικονομική συνιστώσα για την ανάπτυξη της έρευνας, την υλοποίηση καινοτομιών και την υιοθέτησή τους από τους κλάδους και τους γεωργούς.

4.3.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία της μελισσοκομίας ως οικονομικού κλάδου σε πολλά κράτη μέλη, ο οποίος συμβάλλει, ειδικότερα, στην αγροτική ανάπτυξη και στη διατήρηση των τοπικών πληθυσμών. Δεδομένου του ελλείμματος παραγωγής μελιού στην Ευρώπη, θα πρέπει να ενισχυθεί η στήριξη της μελισσοκομίας και της οικονομικής αξιοποίησης του μελιού και άλλων μελισσοκομικών προϊόντων (γύρη, κερί, βασιλικός πολτός κ.λπ.), προκειμένου να διατηρηθεί μια επαγγελματική και φιλική προς το περιβάλλον μελισσοκομία, ικανή να καλύψει τις ανάγκες της ευρωπαϊκής κατανάλωσης μελιού. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης τη σημασία της συσπείρωσης των μελισσοκόμων σε επαγγελματικές οργανώσεις για την καλύτερη οργάνωσή τους και για την αποτελεσματικότερη προάσπιση των συμφερόντων της ευρωπαϊκής μελισσοκομίας. Ειδικότερα, εκφράζει την επιθυμία να αξιοποιήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή την ευκαιρία της επικείμενης αναθεώρησης της οδηγίας για το μέλι, για να ενισχύσει την επισήμανση και την ιχνηλασιμότητα του μελιού, προκειμένου να καταπολεμήσει αποτελεσματικότερα την απάτη και τις εισαγωγές από τρίτες χώρες που δεν πληρούν τα πρότυπά μας, δύο παράγοντες που αποδυναμώνουν την ευρωπαϊκή παραγωγή μελιού.

([21]) FNSEA (Εθνική Ομοσπονδία Συνδικάτων Αγροτών της Γαλλίας), 2022. Recueil des initiatives agricoles favorables aux pollinisateurs (Συλλογή γεωργικών πρωτοβουλιών που ευνοούν τους επικονιαστές).

([22]) Danish Agriculture & Food Council, 2018. 10 bee-friendly recommendations for your farm.

([23]) Pe'er et al., 2022. How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts.

4.3.5. Τέλος, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η αγροοικολογική μετάβαση θα είναι αποδεκτή για τους Ευρωπαίους γεωργούς, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εφαρμόσει ταχέως την αμοιβαιότητα των προτύπων, προκειμένου να περιοριστούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού εις βάρος των Ευρωπαίων γεωργών.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2022.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG